

Pia Lundbom,
YTM, Tutkijalehtori
Kansalaistoiminnan opetus, tutkimus ja kehittäminen ammattikorkeakouluissa
-hanke
Humanistinen ammattikorkeakoulu
etunimi.sukunimi@humak.fi

Järjestösektorille kansalaistoiminnan ammattilaiseksi oppimassa yhteistyön turvin

”Olen pohtinut, miten suhtautumiseni kansalaistoimintaan ja vaikuttamiseen on muuttunut opiskelujeni aikana Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humakissa) sekä suuntautumisprojektini aikana kansalaistoimintahankkeessa. Vertaamalla ajatuksiani muutaman vuoden taakse, ja ehkä jopa vain yhden vuoden taakse, voin huomata suuren muutoksen omissa asenteissani vaikuttamista kohtaan. Kansalaistoiminnan käsitteisiin tutustuminen ja sen merkitysten ymmärtäminen ovat avanneet silmäni sille, mitä vaikuttaminen todella on ja mitä sen eteen haluan itse tehdä.”
(Ågren 2007.)

Edellä oleva sitaatti on yhteisöpedagogi Susanna Ågrenin kirjoituksesta parin vuoden takaa hänen toteuttaessaan suuntautumisopintoihinsa kuuluvia projektiohjelmojaan osana Kansalaistoiminnan opetus, tutkimus ja kehittäminen ammattikorkeakouluissa -hanketta eli nk. Kansalaistoimintahanketta. Kansalaistoimintahankkeessa keskeisenä työelämän yhteistyökumppanina ovat olleet erilaiset kansalaisjärjestöt. Kansalaistoiminta ja aktiivinen kansalaisuus liittyvät ulottuvuuksina monien alojen ammattilaisten arkeen, muuallakin kuin järjestökentällä. Mutta miten kansalainen tai kansalaiset itse innostuvat tai saataisiin innostutettua aktiivisesta kansalaisuudesta? Kriittisesti voi toki kysyä, miksi kansalaisuuden ja aktiivisen toimijuuden pohdinta on ylipäättänsä tärkeää ammattikorkeakouluille. Voi myös miettiä, millaista aktiivista kansalaisuutta oppilaitoskontekstissa voidaan olla tukemassa, kun keskeistä kuitenkin on perehtyminen ja paneutuminen erityisesti omaan ammattialaan. Lähtökohtana voidaan silti pitää sitä, että missä tahansa henkilö työskenteleekään, on tietämys yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista hyödyksi. (ks. lisää Lundbom 2009a.)

Käsittelen tekstissäni kansalaistoimintahankkeessa saatuja ja kertyneitä kokemuksia. Kerron ensin eräänlaisista yhteistyön tekemisen reunaehdoista ja sen jälkeen pohdin, millainen yhteistyö ylipäättään on mielekästä ja mahdollista. Yhteistyö hyödyttää parhaimmillaan niin opiskelijoita, opetusta kuin erilaisia työelämätoimijoitakin. Opetushenkilöstö pääsee kohtaamaan kansalaisjärjestöjen toimijoita ja olemaan mukana seuraamassa toimintaa ajankohtaisten kysymysten kera. Opiskelijoille työelämäyhteistyö mahdollistaa autenttisia oppi-

misympäristöjä. Optimaalisessa tilanteessa eri oppimisympäristöt toimintamuotoineen täydentävät ja rikastavat toisiaan.

Yksi keskeinen kysymys yhteistyön tekemisestä puhuttaessa on, millaista koulutusta, tutkimusta ja kehittämistä ammattikorkeakoulujen on mahdollista tehdä, jotta parhaalla mahdollisella tavalla pystyttäisiin palvelemaan niin opiskelijoiden kuin työelämän toimijoiden tiedollisia tarpeita.

Aktiivista kansalaisuutta, kansalaistoimijuutta ja yhteiskunnallista vaikuttamista ei voi ajatella opittavan yksinomaan ammattikorkeakoulun opetushenkilöstön vetäminä luokkahuoneessa tai kirjojen äärellä. Myös Matti Laitinen ja Kari E. Nurmi (2003, 129) kirjoittavat elämäkertahaastatteluihin perustuvan aineistonsa pohjalta vaikuttavan siltä, että "aktiiviseksi kansalaiseksi sosiaalistutaan varmimmin seuraamalla lähietäisyydeltä lapsesta asti aktiivisten kansalaisten toimintaa ja osallistumalla siihen". Kysymys on "monimutkaisesta yhteiskunnallisesta toiminnasta, jota ei voi omaksua pelkästään oppimateriaaleja hyödyntämällä" (emt.). Ammatillisesti pohdittuna keskeisintä opiskelussa ja opinnoissa on sellaisen osaamisen saaminen, joka antaa parhaat mahdolliset valmiudet erilaisissa työskentely-ympäristöissä toimimiseen. Aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen ovat paitsi tavoiteltavia missä tahansa työpaikassa, mutta myös optimaalisimmillaan herättävät kiinnostusta yleiseen yhteiskunnalliseen vaikuttajuuteen. Koska ammattikorkeakouluista valmistuvat toimivat monissa ihmisläheisissä ammateissa, voi heijastusvaikutus myös ympäröivään yhteiskuntaan olla suuri.

Marraskuisena opetuspäivänä, kun sovittelimme opiskelijoiden haastattelupaamia järjestötoimijoiden kera, pohdimme opiskelijoiden kanssa järjestötyön luonnetta ja millaisten kysymysten parissa järjestöissä oikein toimitaan ja millaista osaamista työssä oikein sitten tarvitaan. Opiskelijat lähtivät oppituntien jälkeen haastattelemaan järjestöissä työskenteleviä henkilöitä. Järjestötoimijoiden työkentän monimuotoisuus ja osaamisen tarpeet konkretisoituvat huomattavasti paremmin tekijöitä kuulemalla ja mukana toiminnassa olemalla kuin siten, että yksi keskustelua vetävä pedagogi kertoo ajatuksistaan ja kokemuksistaan. Tosielämän kohtaamiset järjestötoimijoiden kanssa ovat välttämättömiä mietittäessä kansalaisyhteiskunnan moninaisuutta ja tapoja toimia aktiivisina kansalaisina. Yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa on meneillään erilaisten hankkeiden muodossa. Järjestöt ovat monissa yhteyksissä yhteistyökumppaneita, järjestötoimijat kouluttajia ja opiskelijoiden oppimisen tukijoita. Esimerkiksi Tapio Myllymaa (2008, 143) kuvaa kertoessaan omista kokemuksistaan, että kohtaamistaan kolmannen sektorin toimijoista, niin ammatillisista kuin vapaaehtoisista, on löytynyt asiantuntijoita niin oppitunneille kuin hankkeisiinkin. Siksi ammattikorkeakouluille järjestökumppanuudet ja järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö eri muotoineen ovat niin nyt kuin tulevaisuudessakin arvokkaita. (ks. myös Lundbom 2009b.)

Yhteistyön tekeminen ja verkostoituminen antavat paljon, mutta myös vaativat niin aikaa, valmistelua ja suunnittelua. Tämä lienee itsestäänselvyys, mutta varsinkin monialaista työelämäyhteistyötä tehtäessä "oppilaitostodellisuus" ja erilaisten työelämäkumppaneiden aikaraamien yhteensovittaminen on oma tai-

teenlajinsa. Myös erilaiset työkulttuurit, käsitteistö ja rutiinit luovat omat, pohdinnan arvoiset haasteensa. Kaikille nykyisille tai potentiaalisille yhteistyökumppaneille ei ole selvää, mitä ammattikorkeakouluissa tehdään, opiskellaan ja mitä valmiuksia koulutus antaa. Ammattikorkeakouluilla onkin siten oman kokemukseni perusteella parantamisen varaa nimenomaan siinä, kuinka hyvin ammattikorkeakoulujen työ ja koulutus tunnetaan työelämäkumppaneiden keskuudessa.

Ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstöllä riittää myös haastetta sopivanlainen pedagogisen osaamisen kartuttamisessa. Myös Hannu Kotila (2009) huomauttaa, että ammattikorkeakoulun opettajalta edellytetään työelämäyhteyksien rakentamista ja aktiivista osallistumista aluekehitykseen. Kotila toteaaakin (emt.), että ”Bolognan prosessin ja osaamisperusteisten opetussuunnitelmien aikakaudella on vaikea nähdä ammattikorkeakoulun opettajuutta muulla tavalla perusteltuna kuin työelämäosaamisen näkökulmasta”. Liisa Suhosen (2009) tutkimien opettajien käsityksissä korostuu ammattikorkeakoulun tehtävä ammatillisten asiantuntijoiden kouluttajana. Tauno Tertsunen (2009, 4) kirjoittaa, että verkostoitumisen perimmäisenä tavoitteena on kuitenkin aina kehittää verkostoitujan omaa toimintaa jossakin toivotussa suunnassa.

Peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa aktiiviseen kansalaisuuteen kannustaminen on mahdollista niin oppilaskuntatoiminnan edellytyksiä parantamalla, opetushenkilöstön tietotaitoa lisäämällä kuin tekemällä yhteistyötä erilaisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Korkeakoulujenkin rooli on tärkeä sekä perustutkintoa opiskelevien kansalaistaitojen lisääjänä, mutta myös jo työelämässä toimivien henkilöiden täydennyskoulutuksen tuottajana. Osalle ihmisistä kansalaisjärjestö voi olla työpaikka, ilman sen suurempaa aiempaa kokemusta kansalaisjärjestötyöstä. Täydennyskoulutus voi olla yksi oiva tapa lisätä tietotaitoa järjestötyöstä ja järjestökentän erityispiirteistä. Esimerkiksi ammattikorkeakoulut tarjoavat työelämässä mukana oleville erilaisia erikoistumisopintoja, joita on mahdollista opiskella työn ohessa ja omaan työhön linkittäen. Tämä asettaa erilaisia haasteita niin motivaation herättämiselle kuin johtamisellekin. Eri ammattikorkeakouluissa tapahtuu kaiken kaikkiaan varsin paljon kansalaisuuteen ja esimerkiksi kansalaisten hyvinvointiin liittyen. Yhteistyön tekeminen yhteistyön tekemisen vuoksi ei ole kannattavaa, vaan sen täytyy olla tavoitteellista ja eri toimijoiden kokea yhteistyöstä olevan oikeasti hyötyä. Optimaalisimmillaan yhteistyötä tehtäessä oppijoita ovat niin opiskelijat, opettajat kuin työelämää edustavat (ks. myös Kallioinen 2009).

Lähteet

Kallioinen, Outi (2009) Ammattikorkeakoulujen uudistuvan opettajuuden luonne. KeVer-verkkolehti 8(2). Viitattu 10.11.2009.

<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/view/65>

Kotila, Hannu (2009) Muuttuuko opettajan työ – pohdintaa paradoksien keskellä. KeVer-verkkolehti 8 (2). Viitattu 11.11.2009.

<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/view/65>

Laitinen, Matti & Nurmi, Kari E. (2003) Aktiiviseksi kansalaiseksi kasvaminen suomalaisten elämäkertojen valossa. Aikuiskasvatus 23 (2):122–132. Sähköisenä viitattu 12.11.2009. <http://elektra.helsinki.fi/se/a/0358-6197/23/2/aktiivis.pdf>

Lundbom, Pia (2009a) Sivistyvä kansalainen, hyvä työläinen? Ammattikorkeakoulut aktiivista kansalaisuutta tukemassa. KeVer 8(2). Viitattu 12.11.2009.

<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/view/65>

Lundbom, Pia (2009b) Kansalaistoimintaa yhdessä, yhteiseksi hyväksi. Teoksessa Herranen, Jatta (toim.) Kohti kumppanuuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan askeleita Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 13, 2009.

Myllymaa, Tapio (2008) Opettaja seikkailee yhdistyssektorilla. Teoksessa Holopainen, Lind & Niemelä (toim.) Ammattikorkeakoulut kansalaistoiminnassa. Oikeusministeriö julkaisuja 2008:7. Humanistinen ammattikorkeakoulu Sarja C. Oppimateriaalit 16. Diakonia-ammattikorkeakoulujen julkaisuja 2008:15 c. 143–148. Sähköisenä <http://www.humak.fi/documents/kansalaistoiminta.pdf>

Suhonen, Liisa (2009) Tutkiva ja kehittävä työote ammattikorkeakouluopetuksessa – lehtoreiden käsityksiä. KeVer -verkkolehti 8(2). Viitattu 11.11.2009.

<http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/view/65>

Tertsunen, Tauno (2009) Moniulotteista verkostoitumista. KeVer-verkkolehti 8 (3). Viitattu 11.11.2009. <http://ojs.seamk.fi/index.php/kever/issue/current>

Ågren, Susanna (2007) Tieni kansalaisvaikuttamiseen. Blogikirjoitus, julkaistu 21.6.2007. Viitattu 12.11.2009.

<http://www.kansalaistoimintahanke.fi/blogi/2007/06/21/11>